

Sinemada İktidar Olgusu Bağlamında Dogtooth Film Analizi

Dogtooth Film Analysis in the Context of The Phenomenon of Power in Cinema

Gülizar Öztürk^a

^aArş. Gör. Düzce Üniversitesi, Düzce, Türkiye.
gulizarozturk@duzce.edu.tr
ORCID: 0000-0002-9329-1921

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 02.12.2020

Düzeltilme tarihi: 30.12.2020

Kabul tarihi: 30.12.2020

Anahtar Kelimeler:

İktidar,

Özne,

Sinema ve İdeoloji.

ARTICLE INFO

Article history:

Received: 02.12.2020

Received in revised form: 30.12.2020

Accepted: 30.12.2020

Keywords:

Power,

Subject,

Cinema and Ideology.

ÖZ

Sinema, toplumsal olgu ve olayların farklı görünümüne yer vererek onları çözümlenmeye çalışır. Önemli toplumsal olgular arasında yer alan iktidar mekanizması da farklı bağlamlar çerçevesinde sinema filmlerinde sıkça konu edilmiştir. Bu çalışmada iktidar kavramı ve iktidar-özne arasında yer alan çok boyutlu ilişkinin izdüşümü, Dogtooth (Köpek Dişi, 2009) filmi temelinde ele alınmaktadır. Yunan Yeni Dalga sinemasının öncülerinden olan Yorgos Lanthimos'un yönetmenliğini üstlendiği Dogtooth filminde, iktidar olarak konumlanan baba figürü tarafından oluşturulan davranış ve dil kalıplarıyla üç kardeşin gerçeklik algısının nasıl yapılandırıldığı ve manipüle edildiği konu edilmektedir. Bu bağlamda çalışmada Foucault'nun mikro iktidar ve Lacan'ın bilinçdışı dil teorilerinden yola çıkılarak, film içerisinde baba figürünün kendi iktidarını nasıl ürettiği analiz edilecektir. İktidar karşısında bireyin konumu ve özneliği irdelenecek olup, insanların gerçeklik algısının şekillenmesinde iktidar mekanizmasının rolü tartışılacaktır.

ABSTRACT

Cinema tries to analyze social facts and events by giving place to their different appearances. The power mechanism, which is one of the important social phenomena, is frequently mentioned in movies within different contexts. In this study, the concept of power and the projection of the multidimensional relationship between power and subject are discussed on the basis of the movie Dogtooth (Kynodontas, 2009). Directed by Yorgos Lanthimos, one of the pioneers of Greek New Wave cinema, Dogtooth is about how the three siblings' perception of reality is structured and manipulated with the behavior and language patterns created by the father figure positioned as power. In this context, based on Foucault's micro power and Lacan's unconscious language theories, it will be analyzed how the father figure generates his own power in the film. The position and subjectivity of the individual in the face of power will be examined, and the role of the power mechanism in shaping people's perception of reality will be discussed.

Atıf Bilgisi / Reference Information

Öztürk, G. (2020). Sinemada İktidar Olgusu Bağlamında Dogtooth Film Analizi. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi (UKSAD)*, 6 (2), s. 808-815.

* DOI: 10.46442/intjcss.834858

** Sorumlu yazar: Gülizar Öztürk, gulizarozturk@duzce.edu.tr

1. Giriş

İnsanlık tarihinin temelleri güç savaşları üzerine kuruludur. Her güç ilişkisi, içerisinde her an ortaya çıkmaya hazır bir iktidar ilişkisi barındırır. Foucault'a göre iktidarın yeri, kimliği ve sınırları yoktur. İktidar yalnızca devlet ve devletin aygıtlarında değil, her alanda kendini farklı biçimlerde ortaya koyar. Her an tersine dönebilen güç çatışmaları olarak nitelendirilen iktidar ilişkileri, toplumun tüm kılcal damarlarına nüfuz ederek kendini gösterir (Foucault, 2003). Egemen ile itaat eden arasındaki bu ilişki, her dönemde farklı biçimlerde karşımıza çıkmıştır. Ortaya çıktığı dönemin koşullarına göre farklı stratejiler ve yöntemler uygulamakta olan iktidar; görünüm ve tekniklerini değiştirerek toplum içerisinde kendine daima bir yer bulmuştur.

Bu çalışmada, Foucault'un iktidar kavramından hareketle Dogtooth (Köpek Dişi, 2009) filminde yer alan iktidar-özne ilişkileri ve iktidarın hangi argümanları kullanarak kendini yeniden ürettiği ortaya konmaya çalışılmıştır. Filmde iktidar olarak konumlanan baba karakterinin, diğer aile üyelerinin gerçeklik algısını nasıl yapılandırdığı ve bu yapılandırmada kullanılan "dil" in rolü, Lacan'ın bilinçdışı dil teorisi üzerinden irdelenmiştir.

Yorgos Lanthimos'un yönetmenliğini üstlendiği Dogtooth filmi, Yunan Yeni Dalga Sineması'nın öne çıkan yapımları arasında yer almaktadır. Kapitalist çarkların şekillendirdiği otoriter kurumlar, Yunan Yeni Dalga Sineması'nda eleştirel ve sarsıcı bir bakış açısıyla işlenmektedir. Özellikle kapitalist sistemin en küçük birimi olan aile kurumunu eleştirel bir elekten geçiren bu yeni sinemacılar, çözülmekte olan toplumsal yapıları korumak ya da yeniden kurmak yerine, yapısökümüne uğratılmaktadırlar (Çalışır, 2016). Dogtooth filmi de, kullandığı dil ve sinematografik yapı ile bu akımın karakteristik özellikleri olan yıkıcı, düşündürücü, huzur bozucu üslubu etkili bir biçimde yansıtmaktadır. Araştırma yöntemi olarak, niteliksel içerik analizinin kullanıldığı çalışmada Lanthimos'un yapıtı, "iktidar" kavramı çerçevesinde incelenmektedir. Dogtooth filminin araştırma evreni olarak seçilme nedeni; içerisinde derin iktidar çözümlenmeleri ve sosyopolitik analizler barındırmasıdır.

2. Foucault'un Perspektifinden İktidar Kavramı

Micheal Foucault, merkezinde devletin ve devlet aygıtlarının yer aldığı klasik iktidar teorilerinin dışına çıkarak; mikro iktidar biçimleri üzerinde durmuştur. Foucault'göre (2003) iktidar her yerdedir ve toplumun en küçük yapılarına nüfuz ederek varlığını sürdürür. İktidar ilişkileri; bir kadınla bir erkeğin, baba ile çocuklarının, bilenle bilmeyenin arasında dahi mevcudiyetini gösterir. Bu iktidar ilişkileri kendi dönemleri ve seviyeleriyle ilişkili olarak, çok farklı stratejiler uygulayarak varlığını idame ettirir.

Foucault, iktidar kavramının bireylerin özüne kadar eriştiğini, bedenlerine ulaştığını, hal ve tavırlarına, gündelik hayatlarına ve söylemlerine sindiğini, böylece kılcal var olma biçimini sürdürdüğünü belirtmiştir. Bu çok boyutlu ilişki içerisinde birey, iktidarı içselleştirir ve iktidar kurallarını kendi özgür iradesiyle gerçekleştirdiği eylemler sayarak özneleşir. Böylelikle iktidar, kurduğu özneler üzerinden kendini yeniden üretir. Foucault "özne" kavramını, toplumun ideolojik temsilinin kurmaca bir atomu olarak nitelendirir. Dışlama, bastırma, püskürtme, maskeleyme, soyutlama, sansür etme, saklama gibi birçok olumsuz niteliğe sahip olan iktidar; tüm bunların beraberinde hakikiyi, gerçeğin nesnelere üretir. Özne ve özneye ilişkin bilgiler, bu üretimin bir parçası olarak karşımıza çıkar (Foucault, 1992: 243). Sinsi bir işleyişe sahip olan iktidar mekanizması, önce arzuyu yaratır sonrasında ise bilgiyi üreterek daha derinlere nüfuz eder. Bu bağlamda iktidara güç veren şey, işleyişinin tamamen olumsuz düzlemde olmamasıdır. Eğer sadece baskıcı ve yasak koyan bir iktidar olsaydı, benimsenmesi mümkün olmazdı ve yasağı içselleştiren öznenin mazoşizmini kabul etmemiz gerekirdi. İşte tam bu noktada özne, iktidara dahil olur (Foucault, 2003: 49,74).

İktidar ile disiplin arasında güçlü bir bağ bulunur. Disiplin; yalnızca yeteneklerin gelişmesini ya da bağımlılığı arttırmayı sağlamakla yetinmez, bireyleri daha itaatkar kılan bir ilişki oluşturur. İktidar mekanizması disiplini kullanarak, insan bedeninin derinlerine iner ve onu yeniden oluşturur. Böylece bir

iktidar mekaniği ve bir siyasal anatomi doğar. Özne, iktidarın özgün ifadelerinden biri olan “disiplin” tarafından imal edilmiş bir gerçekliktir. Bu bağlamda disiplin; bağımlı ve idmanlı dolayısıyla “itaatkar” özneler üreterek iktidarın gelişimine yardımcı olur (Foucault, 1992: 171).

İktidar ile yakından bir ilişkisi olan bir diğer kavram ise bilgidir. Tarihsel anlamda bakıldığında iktidar ile bilgi arasındaki ilişki üzerine yeterince çalışma olmadığı görülmektedir. Hümanizmin bir geleneğine göre, iktidara ulaşıldığında bilmenin son bulunduğu kabul edilir. Bu geleneğe göre yönetilenler kör, iktidar ise yoldan çıkarandır. Yalnızca iktidara karşı mesafeli duranlar, zorbalığa hiçbir yönden bağlanmayanlar, kendi ocaklarına kapananlar, hakikati keşfedebilme fırsatına sahip görülür. Foucault (2003); iktidarın bilgiye, bilginin de iktidara sürekli eklenildiği kanısındadır. Bu kanıya göre iktidar, enformasyon nesnelere yaratmakta, biriktirmekte ve bu enformasyonu kullanmaktadır. Bilgi ve iktidar birbirini içeren iki yapıdır. İktidar bilgiyi, bilgi de iktidarı belirler. Artık dünya toplumu olarak anılan batı toplumlarında “hakikat” üretilir. Üretilen bu hakikatler, iktidar mekanizmasından ayrı düşünülemez. Çünkü iktidar mekanizmaları bir yandan hakikat üretimini olası kılarken bir yandan da bu üretimin sebebi olarak karşımıza çıkar. Böylelikle iktidar kendi gerçekliğini, bizzat kendisi yaratır.

İktidarın olduğu yerde her zaman direnişin de olduğu görülmektedir. Çünkü direniş olmazsa, her şey sadece basit bir itaat sorununa dönüşür ve böylece iktidar ilişkileri de yok olurdu. Direnişin etkisi altında iktidar ilişkileri, kendilerini şekillendirmek ve değiştirmek zorunda kalır. Dolayısıyla “direniş” kelimesi bu dinamik içerisinde anahtar sözcük olarak karşımıza çıkar (Foucault, 2003: 283). Bu noktada direnişin “yasak” olan ile ilişkisi Canetti’nin (1998: 55), “yasak kitleler” kavramıyla irdelenebilir. Yasak kitleler “reddetme” üzerine kuruludur. İnsanlar o güne değin yapmış oldukları şeye devam etmeyi artık kabul etmez. Birdenbire ortaya çıkan bir yasağa uyarlar. Yasaklar, kitleler üzerinde çok güçlü bir etki yaratır. Bir emir kadar mutlak görülen yasak, dile getirildiği andan itibaren kitlede oluşmaya başlar. Bu bağlamda bakıldığında yasak kitlelerini oluşturan şey direniştir. Direniş, iktidarın hem oluşum hem de yeniden üretim sürecinde önemli rol oynamaktadır.

Kitle-iktidar ilişkisi bağlamında bahsedilmesi gereken bir diğer kavram kaçınılmazlık duygusudur. Therborn (2008: 105), “kaçınılmazlık duygusu” kavramıyla, herhangi bir alternatifin bilinmeyişi durumunda itaat etme eylemine gönderme yapar. Bu durum sadece modern dönem öncesi bir kadercilik olgusu olarak düşünülmemelidir. Çağdaş ileri kapitalist toplumlarda da kendini gösteren “alternatifin bilinmeyişi”, egemenin hegemonyasını ve bireylerin itaatini pekiştirmektedir. Dolayısıyla bireyler alternatifleri bilmedikleri için, yalnızca kendilerine sunulan gerçeklikler üzerinden düşünmekte ve karar vermektedir.

3. Lacan’ın Bilinçdışı-Dil Teorisi ve Post-Modern Gerçeklik Kuramı

Lacan’a göre bilinçdışı, dil gibi bir yapıya sahiptir ve gösterenin buyruğu altındadır. Bilinçdışı, simgelerden oluşur ve tamamen kültür yaşantısının bir sonucudur. Dil; öznelğin, tekilliğin, benliğin girdisi olmakla birlikte aynı zamanda konuşulmakta olduğu toplumun yargılarını, değerlerini, yasalarını ve diyalektiğini bireylere aşılır. Bireyin algı çerçevesi bu elementlere göre şekillenir. Dil; öznenin gerçeklikle, kendisiyle ve ötekilerle kurduğu ilişkileri düzenler. Bilinçdışı ise varlıkları birbirine bağlar. Beden ayırırken dil bağlar, bilinçdışı düğümler, zevk ise uzaklaştırır (Nasio, 2007: 29, 30). Bu bağlamda dil, bireyin dünyayla ve kavramlarla olan ilişkisinde oldukça önemli bir rol oynar.

Dış gerçekliğin belirsiz olması, iç gerçekliğe de yansımakta ve benlik algısının belirsizleşmesine sebep olmaktadır. Böyle bir algılama zemininde oluşan iktidar-birey ilişkisi, efendi-köle diyalektiği çerçevesinde bir anne-çocuk ilişkisine dönüşür. Bu ilişki aslında anaerkil bir maskeyle gizlenmiş ataerkil bir ilişkidir. Nasıl ki konuşmayı henüz yeni öğrenen bir çocuk, annesinin söylediği sözleri anlamını bilmeden ezberlerse; bireyin karşısında duran iktidar da tıpkı bu şekilde, kullandığı dilin kodlarını bireye ezbere aktaran efendi konumundadır. Bireyleri aldatan, bu kodları ezberlemeye razı eden ve böylece onları savunmasız bırakan işte bu anaerkil maskedir. Konuşmaya yeni başlamış bir çocuğun kullandığı

sözcüklerin anlamını bilmeden kullanması gibi; iktidarla bu tür bir ilişki içerisinde bulunan özne konuşur, ancak ne dediğini bilmez (İzmir, 2015: 149, 150). Bu durum özne için varoluşsal bir sorun yaratır.

Özne, dili ezbere kullandığı için; konuşurken ne söylediğinin farkında olmayan, bilinçli görünse de ezbere konuşan bir varlığa dönüşür. Arzusunu gizleme zorunluluğu ile yaşamını sürdüren varlık, dil tarafından kullanılan ve aldatılan, dilin oyuncağı haline dönüşmüş bir varlık haline gelir. Kölenin her bakımdan efendisine tabi olduğu bir ilişki türünde, kullanılan dildeki gösteren ile gösterilen zincirinin arasında yer alan sabit bağlantı oluşturulamaz. Böylece herhangi bir gösteren herhangi bir gösterileni rastgele göstermekte ve bu yüzden dil; anlam bakımından değişken, dili kullanan bireyi ve içinde bulunduğu gerçekliği her an farklı bir konuma yerleştirebilecek bir yapı kazanır (İzmir, 2015: 151, 152). Dolayısıyla birey ve dil arasındaki ilişki dinamik ve değişken bir yapıdadır.

Bağımlı bireyin iktidar karşısındaki iradesizliğini, Lacan'ın "post-simgesel gerçek" kavramı üzerinden anlayabilme olanağımız bulunmaktadır. Kişilik, gerçek döneminin çelişkili yapısına karşı meydana getirdiğimiz imgesel (histerik) ya da simgesel (obsesif) bir savunma olarak karşımıza çıkar. Özne, simgesel döneme geçtiğinde bir varoluş kazanır. Bu süreçte özne eğer bağımlı bir hayat sürdürmekte olup üretimden kopmuşsa, doğa ile mücadele edecek gücünü kaybetmiş ve en önemlisi travmatize edilmişse; belleğinde oturtmuş olduğu simgesel anlam evreni dağılacağı için, ne kendisini ne de dünyayı anlamlandıramaz. Öznenin özenle kurduğu anlam evreninin ortadan kalkmış olması, yeni bir anlam evreninin oluşturulmasını gerekli kılar. Bu yeni anlam evreni, ötekinin hazır olarak sunduğu şablonlar üzerinden kurulur. Bağımlı birey anlam evrenini yeniden kurabilmek için, bağımlı olduğu "öteki"nin kodlarını ezbere kullanmak dışında bir çare bulamaz ve kendinde anlam evrenini yeniden oluşturabilecek gücü göremez. Bu durum "post-simgesel gerçek" kavramı ile nitelendirilir (Shepherdson ve Samuel'den akt. İzmir, 2015).

Kuramsal çerçevede ele aldığımız tüm bu bilgiler neticesinde bireylerin iktidar ve dil kavramlarıyla gündelik hayat içerisinde ve tüm yaşam boyunca dinamik bir ilişkiye sahip oldukları görülmektedir. İktidar, özne, dil üçlüsü kendi aralarında güçlü bir etkileşime sahip olmakla birlikte; birbirlerinin değişim ve dönüşümünde etkin rol oynamaktadır.

4. İktidar Kavramı Bağlamında Dogtooth Film Analizi

Yunan Yeni Dalga Sinema'sının simgeleşmiş filmi Dogtooth, orta sınıf çekirdek bir aileyi konu almaktadır. Filmde anne ve babaları tarafından sıkı bir gözetime tabi tutulan, dış dünya ile bağlantıları kopuk bir biçimde ebeveynlerinin kurduğu yalıtılmış düzen içerisinde yaşamaya zorlanan, ergenlik çağındaki üç kardeşin yaşantısı ele alınmaktadır. Bu durum yalnızca mekansal bir ayırım olarak kalmamış; iktidar olarak baba, kendi seçimleri doğrultusunda çocuklarına bazı gerçeklikleri sunmuş bazılarını ise sunmamıştır. Söz konusu evin tıpkı bir ülke gibi kendine ait inanışları, dili ve ritüelleri mevcuttur (Kalır, 2018).

Film içerisindeki baba temsili, evin iktidarı konumundadır. Anne ile baba arasındaki ilişki bir çeşit iş birliğine dayanmakla birlikte anne temsili de, baba iktidarının karşısında durabilecek bir güce sahip değildir. Orta sınıftan gelen otoriter bir erkek olan babanın bu gücünün kaynağı, ekonomik ve simgesel iktidar enstrümanlarını kullanma tekeli yalnızca kendisinde toplanacak biçimde kurmuş olmasındadır. Bu bağlamda baba, devletin taşıyıcısı konumunda olmakla birlikte dönemin kapitalist ve ataerkil ruhunun bir yansımasıdır (Akkoç, 2016). Anne ise bu iktidarın devamlılığını sağlayan bir işbirlikçi olarak karşımıza çıkar.

Dogtooth filminde bilinçdışı ve dil ilişkisinin önemi ve bu ilişkinin iktidarın üretiminde ne denli etkili olduğu vurgulanmıştır. Bir çocuğun aile ve toplumla etkileşimi ilk olarak "dil" vasıtası ile başlar. Filmin ilk sahnesi, dilin ebeveynler tarafından manipüle edilerek çocuklara dayatılmasıyla açılır. Bu sahnede çocuklar, ebeveynleri tarafından doldurulan ve nesnelere yükledikleri yeni kavramlara dair bilgilerin dolu olduğu bir kaset dinlemektedirler. Böylece izleyicilere ilk olarak, bilinçaltı normalinin dışında kalan bu üç kardeş tanıtılmıştır. Filmde; ebeveynler tarafından çocukların konuştuğu dil üzerinde kurulan bir tahakküm söz konusudur. Sözcükler bilinçli olarak ters yüz edilmiş ve anlam, sestən ayrılmıştır.

Çocukların düşünüş biçimini yeniden kodlayan bir dilsel sansür, film içerisinde ilk ve en etkili güvenlik duvarıdır. Film içerisinde deniz - koltuk, otoyol - bir rüzgar türü, seyahat - zemin kaplamak için kullanılan bir madde, telefon – tuzluk, tüfek kavramı ise beyaz bir kuş türü nitelendirmesiyle çocuklara aktarılmıştır. Filmde özellikle özgürlüğü çağrıştıran tüm kelimeler somutlaştırılarak bir nesne halini almıştır. Çünkü dil, Nasio'nun da belirttiği üzere (2007: 29) “öznenin gerçeklikle, kendisiyle ve ötekilerle kurduğu ilişkileri düzenlemektedir.”

Film içerisindeki bu durum, Lacan'ın dil hakkında söylemiş olduğu “bilinçdışı dil gibi yapılanmıştır” ve “dil, bilinçdışının koşuludur” (Lacan'dan akt. İzmir, 2015) önermeleriyle örtüşmektedir. Buna göre dil tamamen “gösteren”in yani film içerisinde babanın buyruğu altındadır. İktidar olarak baba, kullandığı dilin kodlarını bireye ezbere aktaran efendi konumundadır. Çocuklar bu kodları ezberlemeye razı edilmekte ve böylece dil, onları savunmasız bırakan bir maske işlevi görmektedir. Çocuklar, dili bu şekilde ezbere kullandığı için; konuşurken ne söylediğinin farkında olmayan, bilinçli görünse de ezbere konuşan varlıklara dönüşmektedirler. Çocuklar bu bağlamda dil tarafından kullanılan ve aldatılan, dilin oynacağı haline dönüşmüş bir varlık haline gelmektedir. Babanın kelimeleri ile konuşan ve düşünen çocuk, ne dediğini bilmeyen bir özne konumundadır.

Baba tarafından yönetilen Dogtooth ailesi, film içerisinde minyatür bir faşist devlete benzemektedir. Baba'nın çocuklarına öğrettiği dil, George Orwell'in 1984 isimli romanında yer alan Newspeak'i andırmaktadır. Orwell'in romanında geçen distopik evrene ait olan bu dil sistemi, “dil kontrol edilirse, düşünceler de kontrol edilebilir” inancından hareketle oluşturulmuştur. Dil düşünceleri oluşturmakta ve şekillendirmektedir. “İsyan diye bir kelime yoksa, o zaman isyan da olamaz” önermesinden yola çıkılarak hareket edilmektedir (Lambie, 2018). Film içerisinde de tıpkı 1984 adlı romanda olduğu gibi, bazı kelimelerin anlamları düzdeğişmeceye uğratılmış; böylece baba, evlatlarını bu kelimelerin çağrıştırdığı düşüncelerden de uzaklaştırmıştır.

Filmde ayrıca Lacan'cı bir kavram olan post-simgesel gerçekliğin izleri görülmektedir. Buna göre kişilik, gerçek döneminin çelişkili yapısına karşı meydana getirdiğimiz simgesel bir savunma mekanizmasıdır. Özne, ancak simgesel döneme geçtiğinde bir varoluş kazanmaktadır. (Samuels ve Bowie'den akt. İzmir, 2015: 154). Bu süreçte özne; tıpkı Dogtooth filmindeki çocuklar gibi bağımlı bir hayat sürdürmekte olup üretimden kopmuşsa, belleğinde oturtmuş olduğu simgesel anlam evreni dağılacığı için kendisini ve dünyayı anlamlandıramamaktadır. Öznenin kurduğu anlam evreninin ortadan kalkmış olması, yeni bir anlam evreninin oluşturulmasını gerekli kılmaktadır. İşte bu yeni anlam evreninde; öteki, filmimiz içerisinde açıklayacak olursak babanın hazır olarak sunduğu şablonlar üzerinden kurulacaktır. Nitekim öyle olmuştur. Çocuklar bağımlı oldukları babanın kodlarını ezbere kullanmak dışında bir çare bulamamakta, kendilerinde anlam evrenini yeniden oluşturabilecek gücü görememektedirler.

Ev ve çocuklar, baba tarafından adeta inşa edilmiş ve inşa edilirken doğrudan bir şekilde “gerçeklik algısı” kullanılmıştır. Gerçeklik algısının yaratılmasında gerekli olan birinci adım ise dışarısının kurulmasıdır. Film içerisinde çocuklar, evin dışında yer alan tüm mekanların ölümcül ve tehlikeli olduğuna inandırılmıştır. Dış mekan, sadece babalarının araba ile giderek belli ihtiyaçları getirdiği bir yer olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukların kozmos algısı bu evle sınırlı olup söz konusu algı; uçakların ebatlarında perspektifi hesaba katamamaktan, dışarıdan gelen hayvani bir suç öznesini, düşman olarak görmeye dek uzanan bir gerçeklik algısıdır (Kalır, 2018).

Gerçeklik algısının yaratılması hususunda Schmitt'in “dost-düşman” tezi karşımıza çıkar. Schmitt, herhangi bir iktidardan söz etmenin öncülü olarak bir “öteki/düşman” yaratmanın gerekliliğinden bahsetmiştir. Schmitt'in bu tezinde, düşman gerçekten var olmasa bile, bir düşman olduğunu sürekli dile getirmenin ve bunun bir tehdit unsuru olduğunu söylemenin yeterli olacağı belirtilir. Filmde yer alan bütün yeni özne ve nesnelere de, bu yaklaşımın bir örneği olarak karşımıza çıkar. İktidar olarak konumlanan baba tarafından tanımlanmayan her şey, düşman ve ötekidir. Gerek görüldüğü takdirde bu yeni özne ve nesnelere yok edilmeli veya dönüştürülmelidir. Schmitt ayrıca “olağanüstü hal” kavramından bahseder. Olağanüstü hal kavramına göre, egemen unsurlar eğer ki iktidarlarını tehdit eden bir sorun ile

karşılaşırlarsa; hukuku yahut herhangi bir engellemeyi tanımaksızın olağanüstü halde tüm yönetimi ele alabilirler. Schmitt bu durumun tüm yönetim yapılarında var olan, siyasi bir gerçeklik olduğunu belirtmiştir. Dogtooth'taki baba figürü de, dış dünyayı kendi iktidarına yönelik bir tehdit olarak görür. Çocukları ona aittir ve düşman olarak gördüğü dış dünyadan onları uzaklaştırması, onları alternatif bir gerçeklikte yetiştirmesi gerekmektedir. Bu gerçeklikte hakikat ve bilginin kaynağı olarak sadece “baba” vardır (Kalır, 2018). Film içerisinde hakikatleri üreten kişi olarak baba, aynı zamanda bu hakikatlere inanmaları için çocukların rızalarını üretmeye gayret eder.

Dogtooth ailesinde yer alan bireylerin hiçbiri bir isme sahip değildir. Karakterler birbirlerine “baba”, “anne”, “kız kardeş” ifadelerini kullanarak hitap eder. Filmde çocuklar, herhangi bir iletişim aygıtının adını bilmemektedir. Ev telefonu baba tarafından çocukların erişememesi için saklanmıştır. İnternet ise çok yönlü iletişime olanak sağlayan bir medya olması nedeniyle, ev sınırları içerisine sokulmamıştır. Filmde çocukların bilgiye erişim kanalları yalnızca ebeveynlerdir. Bu durum Althusser'in (1994) enstitüleri, devletin ideolojik aygıtı olarak betimlemesine benzemektedir. Ebeveynlerin konumu da kendilerini var eden ideolojik bir aygıttır ve onlar bilginin bizzat var edicileridir. Ev içerisinde oluşan her olağanüstü halde ebeveynlere sığınılmakta, ev içi tüm krizlerde onlar beklenmekte ve ancak onlar geldiğinde her şey nihai sonuca varmaktadır.

Dogtooth filmi içerisinde iktidar olarak konumlanan baba, bilgiyi ve hakikati üretir. Bu durum kuramsal çerçevede bahsettiğimiz Foucault'un iktidar ve bilgi arasındaki kurduğu ilişkiyi yansıtır. Baba, film içerisinde yarattığı kozmosa dair enformasyon üretmekte ve bu enformasyonu dolaşıma sokarak iktidarını sürdürmeye devam etmektedir. Foucault'un (2003: 173) deyişiyle, “bir yandan hakikat üretimini olası kılan bir yandan da bu üretimin sebebi” olan bir iktidar mekanizması olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin çocuklarına, bir kardeşleri daha olduğunu ancak kardeşin, babanın itaatine uymayıp dışarı çıkarak bir kedinin saldırısına uğraması sonucunda hayatını kaybettiği bilgisini vermektedir. Bu tamamen babanın bilgisiyle üretilen hayali bir kardeşir. Baba, çocuklarının dışarı çıkma teşebbüsünde bulunmamaları için, sunduğu çarpıtılmış bilgiler ile korku aşulamakta ve üç kardeşi öğrenilmiş bir çaresizliğe sürüklemektedir. Filmde bunun gibi birçok enformasyon üretimi olmakla birlikte, bu bilgilerin her biri iktidarı destekleyerek ona katkıda bulunmaktadır.

Filmde babanın iktidarını pekiştirmesine yardımcı olan bir başka kavram “kaçınılmazlık duygusu” dur. Therborn (2008: 105), kaçınılmazlık duygusu kavramıyla herhangi bir alternatifin bilinmeyişi durumunda itaat etmeye gönderme yapar. Filmde çocuklar, babalarının kendileri sunduğu gerçeklikten başka bir gerçekliğin varlığına dair herhangi bir enformasyona sahip değildirler. Bu durum babanın iktidarını pekiştiren bir başka unsurdur.

Filmde baba karakteri, kendisi dışında herhangi bir aile bireyinin evden ayrılabilmesi için köpek dişinin düşmesi ve sonra yeniden çıkması gerektiğini belirtir. İzleyici bunun fiziksel olarak imkansız olduğunun farkındadır ancak evin içerisindeki çocuklar için bu bir gerçekliktir. Filmde baba, çocuklarına gerçekleşmesi imkansız olan bir umut vermektedir. Böylece çocuklar, özgürlük yanılmasına kapılarak gerekli koşullar sağlandığında evden çıkabileceklerine inanmaktadırlar.

Filmde iktidar olarak konumlanan baba dışında, dış dünyadan eve gelen tek kişi, Christina isimindeki güvenlikçi kadındır. Christina, evin erkek evladıyla cinsel ilişkiye girmesi için kiralanmıştır. Erkek kardeşle cinsel ilişkiye giren kadın, kendi arzularını bu “ehil” olmayan bireylere yapmaya eğilimli olması sebebiyle kimi ödülleri vererek isteklerini büyük kız kardeşe yaptırır. Büyük kız kardeş, Christina'nın kendisinden istediği şeyi yapmanın koşulu olarak çantasındaki Rocky ve Jaws filmlerine ait cd'leri ister. Bu sayede büyük kız kardeş, dış dünyadan bilgilere ulaşır ve film boyunca kendinde var olan çelişki gelişir. Böylece bir “yasak” delinmiştir. Çalışmanın kuramsal kısmında bahsedildiği üzere yasaklar, kitleler üzerinde güçlü bir etki yaratmaktadır. Bir emir kadar mutlak görülen yasak, dile getirildiği andan itibaren kitlede oluşmaya başlar. Dogtooth filminde büyük kız kardeşin kendisi için “yasak” olan dış dünyayla ilgili cd'lere ulaşması da aile içerisinde tam olarak Cannetti'nin (1998: 55) belirttiği şekilde bir etkiye sebep olmuştur. Yasak cd'leri izlemesi büyük kız kardeşi, kendi yaşantısı hakkında ilk defa bir sorgulamaya sürüklemiştir. Herhangi bir ismi olmayan, kişisizleştirilen bu çocukların içerisinde büyük

kız kardeş, kendisine “Bruce” diye seslenilmesini isteyerek, artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağını ve bir kişiliğe sahip olmak istediğinin sinyallerini vermiştir. Nitekim öyle olmuş, film içerisinde büyük kız kardeşin direnişi kendisini göstermeye başlamıştır.

Güvenlikçi kadının filmleri kıza vermesi üzerine baba, kadının eve gelmesini yasaklar ve “birbirimizden başka kimseye güvenemeyiz” diyerek büyük kız kardeş ile erkek evladın arasında ensest bir ilişki başlatır. Bu durum büyük kız kardeş üzerindeki direniş etkisini daha da güçlendirmiş, evden kurtularak dış dünyaya açılma arzusunu arttırmıştır. Bunun üzerine büyük kız kardeş, babanın kendilerine evden çıkmanın koşulu olarak sunduğu şeyi yerine getirmiş ve köpek dişini kırmıştır. Filmde büyük kız kardeş, tüm koşullara rağmen babasının kurallarına karşı durmayı başarabilmiş ancak bu karşı koyma eylemini yine babasının çizdiği sınırlar çerçevesinde gerçekleştirmiştir. Doğrudan kaçmak yerine önce köpek dişini kırmış, çitlerden atlamak yerine arabanın bagajına saklanarak kaçmaya çalışmıştır. Özgürlüğün sınırları bile iktidar tarafından belirlenmiştir. Bu durum kurtuluş için, bireyin kendisine öğretilenler dışında başka bir yol fark edememesini göstermesi açısından önem taşımaktadır. Foucault (2005: 23), öznenin iktidar karşısındaki özgürlük arayışının nasıl yapılanması gerektiğine dair şu ifadeleri kullanmıştır:

Özgürlüğün pratiği bir davranış biçimi, bir kendimizi yönetme, kendi davranışlarımızı yapılandırma, yaşamımıza ne tür bir biçim ya da yapı vereceğimize karar verme sanatıdır. Bu yüzden özgürlüğün pratiği insan doğasının gizlenmiş ya da bastırılmış doğruluğunu keşfetmek değil; kendimizin bir soybilimini yapmak, kendi tarihimizin ve sınırlarımızın zorunlu değil olumsal olduğunu görebilmek, bu sınırlar üzerinde çalışmak ve kendimizi yaratıcı bir biçimde yeniden kurmaktır.

Dolayısıyla birey, iktidarın kullandığı yöntem ve tekniklerin farkında olarak kendini yeniden kurmalıdır. Filmdeki nihai son, babanın iktidarının nasıl kırıldığını anlamak için, insanların en ilkel dürtüsünü yani “hazı” işaret eder. Tek yönlü biçimlendirme ve şartlandırmaya karşın, insanın doğasından gelen dürtülerle bu olumsuzluğu değiştirmek için cesur bir adım atabilmesi filmin verdiği olumlu bir mesaj olarak karşımıza çıkmaktadır. Büyük kız kardeşin bu özgürlük girişiminin sonu bilinmemekle birlikte, aile yaşantısının bundan sonraki devamına baktığımızda bu durum, muhtemelen tıpkı hayali kardeş de olduğu gibi yaratılan düzenin içerisinde eritilecek ve geride kalan kardeşlere daha büyük bir “ders” niteliğinde baba tarafından tekrar sunulacaktır. Film, son sözünü söylerken, özgürlük için harekete geçilse bile bilinçaltının ve manipülasyonun gücünün bireyler üzerinde ne denli etkili olduğunun altını çizmektedir.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Dogtooth filmi; patriyarkal düzenin oluşturduğu otoriter kurumları ve iktidar olgusunu, sosyal yapının en küçük birimi olan aile kurumu üzerinden eleştirmektedir. Lanthimos, Yunan Yeni Dalga Sineması'nın öne çıkan örnekleri arasında yer alan bu filmiyle aile kurumunu korumak ya da yeniden kurmak yerine yapı sökümüne uğratmıştır. Bunu yaparken de özellikle “dil” unsurunu etkili bir biçimde kullanmıştır.

İktidarın özne üzerindeki belirleyiciliğinin doğrudan bir eleştirisini içeren film; öznenin gerçeklik algısının iktidar tarafından nasıl biçimlendirildiğini, düzenlendiğini ve manipüle edildiğini göstermektedir. Filmde iktidar olarak konumlanan baba, oluşturduğu bilgi mekanizması ve kurduğu özneler ile kendi iktidarını yeniden üretmiştir. Özgürlüğü ve direnişi çağrıştıran kelimelere yeni anlamlar yükleyerek çocuklarına sunmuş, bilgiyi tahakkümü altında tutarak çocuklarını tüm iletişim aygıtlarından ve dış dünyaya dair enformasyonlardan uzakta tutmuştur.

Filmde büyük kız kardeşin, iktidar olarak konumlanan babaya rağmen birey olma çabası ve özgürlük arayışına tanık olunmaktadır. Filmin sonunda büyük kız kardeşin kaçma teşebbüsü ile gerçekleştirilen direniş dahi, iktidarın çizdiği sınırlar içerisinde ve oluşturduğu koşullar dahilinde gerçekleşmektedir. Direniş bir anlamda iktidarın diğer yüzü ve iktidarın bir parçası olarak sunulmuştur.

Dogtooth filmi, modern toplumda iktidarın farklı türlerini ve uyguladığı stratejileri göstermek açısından önem arz etmektedir. Çünkü öznenin, iktidara karşı gerçek bir direniş gerçekleştirmesi, ancak iktidarın var olduğunun ve benliği üzerinde bir güç unsuru oluşturduğunun bilincinde olması ile mümkündür. Buna göre film, iktidar mekanizmasını sahip olduğu çeşitlilik ve içerisinde bulunduğu koşullara göre güncellediği stratejiler bağlamında analiz etmek gerekliliğini izleyicilere aktarmaktadır.

Dogtooth, toplumun incelenmesine dair birçok anlatım içermektedir. Lanthimos'un inşa ettiği bu ev, doğrudan doğruya izleyicinin modern dönem yaşantısındaki sıradan bir evdir. Film, distopyanın çevresini günlük yaşamın içerişine kurarak, çoğu distopya tasvirinden farklı bir tavır sergilemektedir. Ayrıca film içerisinde izleyicilerin günlük yaşantısından aşına olduğu karakterden oluşan aile üyeleri, liberal demokrasinin kutsadığı özgürlük, bireycilik, insan hakları gibi değerlerden ziyade; despotizm, tahakküm, sansür, şiddet gibi pratikleri deneyimlemektedir. Bu bağlamda Dogtooth, izleyicileri kendi yaşantıları ve yaşadığına inandıkları sistemin gerçekliği hakkında bir sorgulamaya davet etmektedir. Film, bireylerin kendilerine öğretilenleri sorgulamaksızın kabul ettiği bir dünya düzeninde "gerçek, sadece öğrenilendir" önermesini izleyicilere aktarmaktadır.

Kaynakça

- Althusser, L. (1994). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (çev: Mahmut Özışık, Yusuf Alp). 3.baskı. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Akkoç, H. B. (2016). *Dogtooth: Bir Aile Klostrofobisi*. <http://www.sinematopya.com/2016/07/dogtooth-bir-aile-klostrofobisi.html> (Erişim Tarihi: 09.09.2020).
- Canetti, E. (1998). *Kitle ve İktidar* (çev: Gülşat Aygen). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çalışır, G. (2016). *Yunan Yeni Dalga Sineması*. <https://filmloverss.com/yunan-yeni-dalga-sineması/5/>
- Foucault, M. (1992). *Hapishanenin Doğuşu* (çev: Mehmet Ali Kılıçbay). Ankara: İmge Kitabevi.
- Foucault, M. (2003). *İktidarın Gözü* (çev: Işık Ergüden). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Foucault, M. (2005), *Entelektüel'in Siyasi İşlevi*, İstanbul: Ayrıntı.
- İzmir, M. (2015). *Lacancı Psikanaliz ve Karakter Çözümleme*. Ankara: İmge Kitabevi
- Kalır, H. (2018). *Kynodontas: Ülkenin İnşası*. <http://www.cinerituel.com/dogtooth-2009-film-elestirisi/> (Erişim Tarihi: 02.10.2020).
- Lambie, R. (2018). *Dogtooth Ve Dilin Gücü*. <https://www.denofgeek.com/movies/dogtooth-and-the-power-of-language/>
- Lanthimos, Y. (2009). *Dogtooth/Kynodontas (Film)*. Greece: Boo Production
- Nasio, J. D. (2007). *Jacques Lacan'ın Kuramı Üzerine Beş Ders* (çev: Özge Erşen, Murat Erşen). Ankara: İmge Kitabevi.
- Therborn, G. (2008). *İktidarın İdeolojisi İdeolojinin İktidarı* (çev: İrfan Cüre). Ankara: Dipnot Yayınları.